

SAVREMENOST I POSLIJE ŠEST I PO STOLJEĆA

Ibn Kajim el-Dževzi: *Knjiga o duši*, NID Novi Kevser, preveo: Mustafa Prljača

Objavljivanje knjige Ibn-Kajima el-Dževzija, sa sasvim jednostavnim i preciznim naslovom *Knjiga o duši*, koju je preveo Mustafa Prljača, predstavlja značajan poduhvat u izdavaštvu na bosanskom jeziku. Njezina tema je krajnje intrigantna i potpuno zanimljiva. Knjiga se čita s velikom pažnjom, otvarajući veliku i malo poznatu temu iz naslova. Time, objavljivanje ove knjige bitno upotpunjava prazninu koja je zjapila u literaturi na bosanskom jeziku o toj oblasti. Riječ je, naime, o tematici koja umnogome pripada gajbu. «*Pitaju te o duši. Reci: 'Šta je duša – samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja'*» (*El-Isra'*, 85.). To «malo znanja» čovjeku je poznato onoliko koliko ga je Allah, dž.š., otkrio u svojoj Objavi i preko svojih poslanika ili se ljudima (kerametima!?) manifestiralo kroz različite oblike spoznaje, koji su najčešće vrlo začudni spram uobičajenih mjerila našeg saznavanja svijeta i života.

Duša ostaje i najveća enigma u našoj ukupnoj spoznajnosti. Ona je ta koja čovjeka definitivno uzdiže na pijadestal Božijeg namjesnika na Zemlji. Jer, duša ne umire, besmrtna je i, zahvaljujući tome, insan tim bitnim i nama nesagledivim dijelom sebe, zapravo, pripada – vječnosti!

Rukovodeći se tezom da je pravo razuma da pojmi sve što može pojmiti, velikan klasične islamske misli Ibn Kajim el-Dževzi, veliki autoritet i vrlo plodan mislilac iz prve polovice osmoga stoljeća islama (691.-751. h.g.), uznastojao je rasvijetliti fenomen duše u mjeri u kojoj mu je to bilo moguće. Pokušavajući dosegnuti šta se događa s dušom nakon odlaska s ovoga svijeta, El-Dževzi je posegnuo za kur'anskim i hadiskim sadržajima, mišljenjima svojih istaknutih savremenika i dotadašnjih autoriteta te još sakupio brojne iskaze o snoviđenjima ljudi koje je smatrao pouzdanim i čiji su

se snovi potvrđivali s konkretnim posljedicama, tako nastojeći zaviriti u onostrano.

Tretirajući pitanja duše, ova knjiga u drugom planu tretira i brojna druga pitanja koja značajno doprinose vjerskom obrazovanju muslimana ovih prostora, ali i, kako to navodi prevodilac, općem obrazovanju ljudi našeg govornog područja. Zato je Prljača, da bi knjiga bila razumljiva svim čitalačkim kategorijama, u fusnotama uspostavio vrlo efektne objašnjenja o ličnostima, izrazima i pojmovima, što je njegov značajan autorski doprinos i predstavlja pravu malu enciklopediju islama.

U vrlo obimnom prijevodu (356 strana na formatu A5), Prljača je ostavio mogućnost nastavka realiziranja ovoga projekta, najavljujući drugi dio knjige, s raspravama o tome kad je duša stvorena te o suštini nefsa i ruha.

Dobro je izdavačko opredjeljenje to što je namjera objavljivanja cjelokupnog sadržaja ove knjige podijeljena u dva toma. I ne samo radi ukupne dužine El-Dževzijeve knjige i same tehnike lakšeg čitanja i suštinskog promišljanja pričitanog, nego i zato što ovaj, prvi dio, obuhvatajući šesnaest rasprava, tvori jednu cjelinu. Pri tome se svako od prezentiranih poglavlja može smatrati zasebnim, ali, uporedo, i proističućim i međusobno pretapajućim s ostalima, a to je, opet, već posebno pitanje majstorskog vođenja fabule islamskih klasičara.

U prvih šest poglavlja El-Dževzi raspravlja o tome da umire tijelo, ali ne i duša, o vraćanju duše prilikom kaburskog ispitivanja, o tome jesu li duše svjesne posjete živih njihovim kaburima i nazivanja im selama (dajući potvrđan odgovor i nudeći dokaze da je to najbolje činiti petkom zbog posebnosti toga dana), zatim o susretanju duša umrlih, susretanju duša živih i umrlih, da bi u sedmom poglavlju ponudio odgovor poricateljima, a u osmoj raspravi – s naslovom *Kur'anska šutnja* – istakao da je ova tema, zapravo, na više mjesta naznačena u Kur'anu. Da podsjetimo samo na glasovite ajete iz sure *El-Fedžr*: «*A ti, o dušo smirena, vrati se Gospodaru svome zadovoljna a i On tobom zadovoljan, pa uđi među robove Moje i uđi u Džennet Moj!*», a autor citira i druge ajete, tako i 93. ajet sure *El-En'am*, zatim 83.-96. iz sure *El-Vakija*, gdje su navedene kategorije duša.

Sljedećih šest poglavlja odnosi se na kabur-sko ispitivanje i patnju. Knjiga (odnosno, kako rekosmo, njezin prvi dio) završava s nastojanjem da se daju odgovori na pitanja gdje duše borave u periodu između smrti i Dana ustajanja, te raspravom o tome imaju li duše umrlih koristi od onoga šta za njih čine živi. To je tema o kojoj su se – u odnosu na tradicionalno poimanje islama u Bosni – pojavile dileme, s obzirom na to da je u posljednje vrijeme na našim prostorima prisutan i drukčiji, a ne samo hanefijski pristup tumačenju islama. Time knjiga samo dobija na aktualnosti, i to poslije šest i po stoljeća nakon što je napisana!

Knjiga o duši Ibn Kajima el-Dževzija se sasvim potvrđuje kao klasično djelo islamske misli. Klasična djela, naime, opstaju u vremenu time što potvrđuju svoju samjerljivost s njime, s vremenom! Takva je ova knjiga cjelokupnim sadržajem, a njezina osnovna tema o pitanju duše doimlje se toliko aktuelnom kao da je sada napisana. Možda i zato što nam je to pitanje uvijek na mislima, ali i zato što granice mogućnosti njegovog poimanja u međuvremenu uopće nisu pomjerane.

I, na kraju, pošto je riječ o vrlo zahtjevnom prevodilačkom projektu, neizostavno treba odati priznanje Mustafi Prljači na tome što se ikako usudio na ovaj poduhvat i na nju mu istrajao do kraja uspješno.

Isnam TALJIĆ

KNJIGA KOJA SE HOĆE ODUPRIJETI GUBLJENJU IDENTITETA RASE- LJENIH BOŠNJAKA

Nihad Krupić: *Ram za sliku moje Bosne*, pripovijetke, izdavač *Krup's Design*, Sarajevo-Vancouver, 2004.

Bosna je raseljena. I unutar njezinih krhkih granica, ali još više po državama rasutim po svijetu. U tom *bijelom svijetu* nastaje i književnost koja će postati nezaobilazna činjenica u ukupnom promišljanju bosanskohercegovačke i bošnjačke književnosti. Književni teoretičari će, i to u vrlo skoroj budućnosti, tjerani i kvalitetom i kvantitetom te književnosti, ali i samom njezinom datošću, nespornom činjenicom da kao takva postoji, odrediti i njezin terminološki izricaj. Hoće li je nazvati iseljeničkom, ili emigrantskom, ili bošnjačkom i bosanskohercegovačkom književnosti u dijaspori, ili će naći neki četvrti, peti, deseti (ne)prikladniji termin, uz to joj možda dodajući i uže teritorijalne odrednice država u kojima se te knjige ispisuju, to će se tek ispostaviti. I upravo objavljena knjiga Nihada Krupića *Ram za sliku moje Bosne* svjedoči da takva književnost ne samo da nastaje, nego da već postoji. Isto tako, mada samo naizgled u suprotnosti s prethodnom tvrdnjom, nema razloga da se ova knjiga ne ubroji u kanadsku ili sjevernoameričku književnost koju ispisuju doseljenici u tu državu i na taj kontinent.

Smatram da je Krupićeva knjiga pripovijedaka najbolja knjiga na našem jeziku nastala u Sjevernoj Americi. Time ne mislim na mnogobrojne knjige u domenu publicistike, dokumentaristike, memoaristike... koje su Bošnjaci i tamo napisali, posljednjih godina živeći izvan Bosne, a kojima se, naravno, ne treba odricati vrijednost i treba ih vrednovati unutar formi pisanja u kojima su realizirane. Mislim na književna djela, zrela i ozbiljna, koja nastaju izvan Bosne i koja literarno svjedoče uglavnom